Roll No : ....

Total No. of Questions : **3**] [Total No. of Printed Pages : **4**

AP–499

M.A. (Final) Examination, 2021

SANSKRIT

Paper – IX **अ (क)**

[वर्ग अ (क)]

(प्राचीन काव्य)

Time : 1½ Hours] [*Maximum Marks : **100***

खण्ड–अ **(अंक : 2 × 10 = 20)**

नोट :– सभी **दस** प्रश्नों के उत्तर दीजिए (उत्तर-सीमा **50** शब्द)। प्रत्येक प्रश्न **2** अंक का है।

खण्ड–ब **(अंक : 8 × 5 = 40)**

नोट :– सात में से किन्हीं **पाँच** प्रश्नों के उत्तर दीजिए। (उत्तर-सीमा **200** शब्द)। प्रत्येक प्रश्न **8** अंक का है।

खण्ड–स **(अंक : 20 × 2 = 40)**

नोट :– चार में से किन्हीं **दो** प्रश्नों के उत्तर दीजिए (उत्तर-सीमा **500** शब्द)। प्रत्येक प्रश्न **20** अंक का है।

खण्ड–अ प्रत्येक 2

1. समस्तानां **दश**प्रश्नामुत्तराणि ददातु। प्रत्येकं प्रश्नस्योत्तर सीमा पञ्चाशत् **(50)** शब्दा: सन्ति।

   (i) महर्षि नारदस्य वीणाया: नाम किम् ? (उत्तरं संस्कृते दीयताम्)

   (ii) रावण: पूर्वजन्मे क: दैत्य आसीत् ?

(iii) विक्रमाङ्कदेवचरितस्य अंङ्गीरसः कोऽस्ति ?

(iv) विक्रमांङ्कदेवचरितस्य प्रथमसर्गे कस्य छन्दः प्रयुक्तं ? तस्य लक्षणं लिखतु।

(v) विक्रमाङ्कदेवचरितमहाकाव्यस्य रचयितायाः संक्षिप्तं परिचयं ददातु।

(vi) नैषधीयचरितस्य प्रथमसर्गे प्रयुक्तस्य छन्दसः नाम लिखतु।

(vii) नैषधचरितमहाकाव्यस्य लेखकस्य संक्षिप्तं परिचयं ददातु।

(viii) 'चम्पूभारतम्' इति ग्रन्थस्य कर्त्ता कोऽस्ति ? तस्य कथा कति स्तबकेषु निबद्धा ?

(ix) चम्पूकाव्यस्य लक्षणं किमस्ति ?

खण्ड–ब प्रत्येक 8

2. सप्तसु प्रश्नेषु **पञ्चा**प्रश्नाः समाधेयाः। (अ)-(आ) प्रश्नौ अनिवार्यता करणीयौ स्तः–

(अ) अधोलिखितश्लोकस्य संस्कृतभाषायां व्याख्या विधेया–

दधानमम्भोरुहकेशरस्धुतिर्जटाः शरच्चन्द्रमरीचिरोचिषम्।
विपाक पिङ्गास्तुहिनस्थलीरुहो धराधरेन्द्रं व्रततीतरीरिव॥

अथवा

तमर्घ्यमर्घ्यादिकयाऽऽदिपुरुषः सपर्यया साधु स पर्यपूजुजत्।
गृहानुपैतु प्रणयादभीप्सवो भवन्ति नापुण्यकृतां मनीषिणः॥

(आ) युगान्तकालप्रतिसंहृतात्मनो जगन्ति यस्यां सविकासमासत्।
तनौ ममुस्तत्र न कैटभद्विषस्तपोधनाभ्यागमसम्भवा मुदः॥

अथवा

करोति कंसादिमहीभृतां वधाद् जनो मृगाणामिव तवस्तवम्।
हरे! हिरण्याक्षपुरः सुरासुरद्विपद्विषः प्रत्युत सा तिरस्क्रिया॥

(इ) अधोलिखितश्लोकस्य व्याख्या संस्कृतभाषायां विधेया–

साहित्यपाथोनिधिमन्थनोत्थं कर्णामृतं रक्षत हे कवीन्द्राः
यदस्य दैत्या इव लुण्ठनाय काव्यार्थचौराः प्रगुणीभवन्ति।

अथवा

कथासु ये लब्धरसाः कवीनां ते नानुरज्यन्ति कथान्तरेषु।

न ग्रन्थिपर्णप्रणयाश्चरन्ति कस्तूरिकागन्धमृगास्तृणेषु॥

(ई) कर्णामृतं सूक्तिरसं विमुच्य दोषे प्रयत्नः सुमहान् खलानाम्।

निरीक्षते केलिवनं प्रविश्य क्रमेलकः कण्टकजालमेव॥

अथवा

धर्मद्रुहामत्र निवारणाय कार्यस्त्वया कश्चिदवार्य वीर्यः।

रवे रिवांशु प्रसरेण यस्य वंशेन सुस्थाः ककुभः क्रियन्ते॥

(उ) अयं दरिद्रो भवितेति वैधसीं,

लिपिं ललाटेऽर्थिजनस्य जाग्रतीम्।

मृषा न चक्रेऽल्पितकल्पपादपः,

प्रणीय दारिद्र्यदरिद्रतां नृपः॥

अथवा

न का निशि स्वप्नगतं ददर्श तं,

जगाद गोत्रस्खलिते च का न तम्।

तदात्मताध्यातधवा रते च का,

चकार वा न स्वमनोभवोद्भवम्॥

(ऊ) अधोलिखितस्य व्याख्या विधेया–

वक्त्रविलासमणिदर्पणधार्यमाण,

वामाहिमाशुरयमित्यवधार्य यस्याम्।

आदर्शबिम्बधृतिरश्रुदृष्ट पूर्वा,

तस्येति तादृशधिय विनिवर्तयन्ति।

अथवा

कुरङ्गयूना कुरुते स्म भीति गुरो कुलस्यामृतदीधितेर्न।

सजातिरेषा तनुते कलङ्कमितीव रोषादिषुभि स पाण्डु॥

खण्ड–स

प्रत्येक 20

3. चतुर्षु प्रश्नेशु कयोश्चिद् **द्वयोः** प्रश्नयोः उत्तरं ददातु। प्रत्येकं प्रश्नस्योत्तरसीमा पञ्चशतं **(500)** शब्दाः सन्ति।

(क) महाकविमाघस्य व्यक्तित्वं कृतित्वं च विस्तरेण वर्णयत।

(ख) नैषधीयचरितमहाकाव्यस्य कथानकं स्वशब्दैः लिखत।

(ग) विक्रमांङ्कदेवचरितस्य काव्यसौष्ठवं प्रथमाङ्कस्यानुसारं प्रतिपादयत।

(घ) चम्पूकाव्यपरम्परायां चम्पूभारत प्रथमस्तबकं इत्यस्य महत्त्वं निर्धार्यताम्।